

UMOWA MIĘDZYKRAJOWA**między Unią Europejską, z jednej strony, a Czarnogórą, z drugiej strony, w sprawie uczestnictwa Czarnogóry w unijnym programie ramowym w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont Europa”**

Komisja Europejska (zwana dalej „Komisją”), w imieniu Unii Europejskiej,

z jednej strony,

oraz

Rząd Czarnogóry (zwany dalej „Czarnogórą”),

z drugiej strony,

zwane dalej „Stronami”,

MAJĄC NA UWADZE, że Protokół 8 do Układu o stabilizacji i stowarzyszeniu między Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi, z jednej strony, a Republiką Czarnogóry, z drugiej strony w sprawie ogólnych zasad uczestnictwa Czarnogóry w programach wspólnotowych ⁽¹⁾ stanowi, że konkretne warunki uczestnictwa Czarnogóry w każdym z poszczególnych programów, w szczególności wysokość jej wkładu finansowego, zostaną ustalone w drodze porozumienia w formie protokołu ustaleń ⁽²⁾ między Komisją, występującą w imieniu Wspólnoty, a Czarnogórą;

MAJĄC NA UWADZE, że program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont Europa” Unii Europejskiej (zwany dalej programem „Horyzont Europa”) został ustanowiony rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/695 ⁽³⁾;

UWZGLĘDNIAJĄC wysiłki Unii Europejskiej, aby poprzez połączenie sił z partnerami międzynarodowymi przeprowadzić działaniom podejmowanym w odpowiedzi na globalne wyzwania zgodnie z planem działania na rzecz ludzi, planety i dobrobytu zawartym w dokumencie „Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030” Organizacji Narodów Zjednoczonych, oraz doceniając fakt, że badania naukowe i innowacje są kluczowymi czynnikami napędzającymi innowacyjny zrównoważony wzrost i zasadniczym narzędziem jego realizacji na drodze ku konkurencyjności i atrakcyjności gospodarczej;

UZNAJĄC ogólne zasady określone w rozporządzeniu (UE) 2021/695;

UZNAJĄC cele odnowionej europejskiej przestrzeni badawczej, jakimi są stworzenie wspólnej przestrzeni naukowo-technicznej, utworzenie jednolitego rynku badań naukowych i innowacji, wspieranie i ułatwanie współpracy między szkołami wyższymi oraz wymiany najlepszych praktyk i atrakcyjnych możliwości kariery naukowej, ułatwanie transgranicznej i międzysektorowej mobilności naukowców, sprzyjanie swobodnemu przepływowi wiedzy naukowej i innowacji, propagowanie poszanowania wolności nauki i wolności badań naukowych, wspieranie działań w zakresie edukacji naukowej i komunikacji naukowej oraz pobudzanie konkurencyjności i atrakcyjności uczestniczących gospodarek, a także fakt, że państwa stowarzyszone są kluczowymi partnerami w tym przedsięwzięciu;

PODKREŚLAJĄC rolę partnerstw europejskich w podejmowaniu niektórych z najpilniejszych wyzwań stojących przed Europą w ramach skoordynowanych inicjatyw w zakresie badań naukowych i innowacji w znacznym stopniu przyczyniających się do realizacji tych priorytetów Unii Europejskiej w dziedzinie badań naukowych i innowacji, które wymagają masy krytycznej i długoterminowej wizji, a także znaczenie zaangażowania w te partnerstwa państw stowarzyszonych;

UWZGLĘDNIAJĄC, że badania naukowe i innowacje okazały się w regionie Bałkanów Zachodnich kluczowe dla współpracy i finansowania wspólnych projektów w zakresie badań naukowych i innowacji umożliwiających wzajemny dostęp do doskonałości, wiedzy, innowacji, sieci i zasobów badawczych. Stworzyły one cenne możliwości rozwoju społecznego, zwiększając szanse powodzenia w znajdowaniu wspólnych rozwiązań dla wyzwań regionalnych i globalnych;

⁽¹⁾ Dz.U. L 108 z 29.4.2010, s. 1.

⁽²⁾ Niniejszy umowa stanowi i ma takie same skutki prawne jak protokół ustaleń, o którym mowa w Protokole 8 do Układu o stabilizacji i stowarzyszeniu między Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi, z jednej strony, a Republiką Czarnogóry, z drugiej strony w sprawie ogólnych zasad uczestnictwa Czarnogóry w programach unijnych.

⁽³⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/695 z dnia 28 kwietnia 2021 r. ustanawiające program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont Europa” oraz zasady uczestnictwa i upowszechniania obowiązujące w tym programie oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1290/2013 i (UE) nr 1291/2013 (Dz.U. L 170 z 12.5.2021, s. 1).

DAŻĄC do ustanowienia wzajemnie korzystnych warunków w celu stworzenia miejsc godnej pracy, wzmocnienia i wspierania ekosystemów innowacji Stron poprzez wspomaganie przedsiębiorstw we wprowadzaniu innowacji i zwiększaniu skali na rynkach Stron oraz ułatwianie absorpcji, jak również stosowania i dostępności innowacji, w tym poprzez działania w zakresie budowania zdolności;

UZNAJĄC, że wzajemny udział w programach w zakresie badań naukowych i innowacji drugiej strony powinien przynieść obopólne korzyści; uznając jednocześnie, że Strony zastrzegają sobie prawo do ograniczenia lub warunkowania uczestnictwa w swoich programach w zakresie badań naukowych i innowacji, w tym w szczególności w działaniach związanych z ich aktywami strategicznymi, interesami, autonomią lub bezpieczeństwem;

UWZGLĘDNIAJĄC wspólne cele, wartości i silne powiązania Stron w dziedzinie badań naukowych i innowacji ustanowione w przeszłości w umowach stowarzyszeniowych w ramach kolejnych programów ramowych oraz uznając wspólną chęć Stron do dalszego rozwijania, wzmacniania, pobudzania i rozszerzania łączących je stosunków i współpracy w tym zakresie,

UZGADNIAJĄ, CO NASTĘPUJE:

Artykuł 1

Zakres stowarzyszenia

1. Czarnogóra uczestniczy jako państwo stowarzyszone we wszystkich częściach programu ramowego w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont Europa” (program „Horyzont Europa”), o którym mowa w art. 4 rozporządzenia (UE) 2021/695, realizowanego za pośrednictwem programu szczegółowego ustanowionego decyzją (UE) 2021/764⁽⁴⁾, w ich najbardziej aktualnych wersjach, oraz wnosi wkład do jego wszystkich części, także poprzez wkład finansowy na rzecz Europejskiego Instytutu Innowacji i Technologii.

2. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/819⁽⁵⁾ oraz decyzja (UE) 2021/820⁽⁶⁾ w ich najbardziej aktualnych wersjach mają zastosowanie do uczestnictwa podmiotów prawnych Czarnogóry we wspólnotach wiedzy i innowacji.

Artykuł 2

Zasady i warunki uczestnictwa w programie „Horyzont Europa”

1. Czarnogóra uczestniczy w programie „Horyzont Europa” zgodnie z warunkami określonymi w Protokole 8 Układu o stabilizacji i stowarzyszeniu między Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi, z jednej strony, a Republiką Czarnogóry, z drugiej strony w sprawie ogólnych zasad uczestnictwa Czarnogóry w programach wspólnotowych oraz na zasadach i warunkach określonych w niniejszej umowie, w aktach prawnych, o których mowa w art. 1 niniejszej umowy, a także we wszelkich innych przepisach dotyczących wdrażania programu „Horyzont Europa”, w ich najbardziej aktualnych wersjach.

2. O ile w zasadach i warunkach, o których mowa w ust. 1 niniejszego artykułu, w tym w wykonaniu art. 22 ust. 5 rozporządzenia (UE) 2021/695, nie przewidziano inaczej, podmioty prawne mające siedzibę w Czarnogórze mogą uczestniczyć w działaniach pośrednich programu „Horyzont Europa” na warunkach równoważnych warunkom mającym zastosowanie do podmiotów prawnych mających siedzibę w Unii Europejskiej, w tym w zakresie przestrzegania środków ograniczających przyjętych przez Unię Europejską⁽⁷⁾.

3. Przed podjęciem decyzji, czy podmioty prawne mające siedzibę w Czarnogórze kwalifikują się do uczestnictwa w działaniu związanym z unijnymi aktywami strategicznymi, strategicznymi interesami Unii, jej autonomią strategiczną lub bezpieczeństwem strategicznym na podstawie art. 22 ust. 5 rozporządzenia (UE) 2021/695, Komisja może zażądać konkretnych informacji lub gwarancji, takich jak:

a) informacje, czy podmiotom prawnym mającym siedzibę w Unii Europejskiej został lub zostanie przyznany wzajemny dostęp do istniejących i planowanych czarnogórskich programów, projektów, czynności, działań lub ich części równoważnych danemu działaniu w ramach programu „Horyzont Europa”;

⁽⁴⁾ Decyzja Rady (UE) 2021/764 z dnia 10 maja 2021 r. ustanawiająca program szczegółowy służący realizacji programu ramowego w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont Europa” oraz uchylająca decyzję 2013/743/UE (Dz.U. L 167 I z 12.5.2021, s. 1).

⁽⁵⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/819 z dnia 20 maja 2021 r. w sprawie Europejskiego Instytutu Innowacji i Technologii (wersja przekształcona) (Dz.U. L 189 z 28.5.2021, s. 61).

⁽⁶⁾ Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/820 z dnia 20 maja 2021 r. w sprawie strategicznego planu innowacji Europejskiego Instytutu Innowacji i Technologii (EIT) na lata 2021–2027: wzmocnienie talentu innowacyjnego i zdolności innowacyjnych Europy oraz uchylająca decyzję nr 1312/2013/UE (Dz.U. L 189 z 28.5.2021, s. 91).

⁽⁷⁾ Unijne środki ograniczające przyjmuje się zgodnie z art. 29 Traktatu o Unii Europejskiej lub art. 215 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

- b) informacje, czy w Czarnogórze istnieje krajowy mechanizm monitorowania inwestycji oraz gwarancji, że władze Czarnogóry będą zgłaszać i konsultować z Komisją wszelkie możliwe przypadki, w których w ramach stosowania takiego mechanizmu dowiedziały się o planowanych inwestycjach zagranicznych/przejęciu przez podmiot mający siedzibę poza Czarnogórą lub czarnogórski podmiot prawny kontrolowany spoza Czarnogóry, który otrzymał w ramach programu „Horyzont Europa” finansowanie wspierające działania związane z unijnymi aktywami strategicznymi, strategicznymi interesami Unii, jej autonomią strategiczną lub bezpieczeństwem strategicznym, pod warunkiem że Komisja dostarczy Czarnogórze wykaz odpowiednich podmiotów prawnych mających siedzibę w Czarnogórze po podpisaniu z tymi podmiotami umów o udzielenie dotacji; oraz
- c) gwarancje, że żadne z wyników, technologii, usług ani produktów opracowanych w ramach przedmiotowych działań przez podmioty mające siedzibę w Czarnogórze nie będą podlegać ograniczeniom wywozowym do państw członkowskich UE w okresie trwania działania i przez cztery lata po jego zakończeniu. Czarnogóra udostępni co roku, w okresie trwania działania i przez cztery lata po zakończeniu działania, aktualny wykaz przedmiotów podlegających krajowym ograniczeniom wywozowym.

4. Podmioty prawne mające siedzibę w Czarnogórze mogą uczestniczyć w działaniach Wspólnego Centrum Badawczego (JRC) na zasadach i warunkach równoważnych zasadom i warunkom mającym zastosowanie do podmiotów prawnych mających siedzibę w Unii Europejskiej, chyba że konieczne są ograniczenia w celu zapewnienia spójności z zakresem uczestnictwa wynikającym z wykonania ust. 2 i 3 niniejszego artykułu.

5. W przypadku gdy Unia Europejska realizuje program „Horyzont Europa” poprzez zastosowanie art. 185 i 187 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Czarnogóra i czarnogórskie podmioty prawne mogą brać udział w strukturach prawnych tworzonych na mocy tych postanowień, zgodnie z aktami prawnymi Unii Europejskiej, które zostały lub zostaną przyjęte w celu ustanowienia tych struktur prawnych.

6. Przedstawiciele Czarnogóry mają prawo uczestniczyć jako obserwatorzy w pracach komitetu, o którym mowa w art. 14 decyzji (UE) 2021/764, bez prawa głosu i w odniesieniu do kwestii, które dotyczą Czarnogóry.

Przedstawiciele Czarnogóry nie są obecni na posiedzeniach tych komitetów podczas głosowań. Czarnogóra będzie informowana o wyniku głosowań.

Uczestnictwo określone w niniejszym ustępie przyjmuje taką samą formę, włącznie z procedurą otrzymywania informacji i dokumentacji, jak w przypadku przedstawicieli państw członkowskich Unii Europejskiej.

7. Prawa Czarnogóry do reprezentacji i do uczestnictwa w Komitecie Europejskiej Przestrzeni Badawczej i Innowacji i jego podgrupach są takie same jak prawa mające zastosowanie do państw stowarzyszonych.

8. Przedstawiciele Czarnogóry mają prawo uczestniczyć jako obserwatorzy w Radzie Gubernatorów JRC bez prawa głosu. Z zastrzeżeniem tego warunku, taki udział odbywa się zgodnie z tymi samymi zasadami i procedurami co zasady i procedury mające zastosowanie do przedstawicieli państw członkowskich Unii Europejskiej i obejmuje prawo do zabierania głosu oraz procedury otrzymywania informacji i dokumentacji w odniesieniu do kwestii, która dotyczy Czarnogóry.

9. Czarnogóra może uczestniczyć w konsorcjum na rzecz europejskiej infrastruktury badawczej (ERIC) zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) nr 723/2009⁽⁸⁾, w jego najbardziej aktualnej wersji, oraz zgodnie z aktem prawnym ustanawiającym ERIC.

10. Koszty podróży i koszty pobytu poniesione przez przedstawicieli Czarnogóry i ekspertów z tego kraju na potrzeby uczestnictwa – w charakterze obserwatorów – w pracach komitetu, o którym mowa w art. 14 decyzji (UE) 2021/764, bądź w innych posiedzeniach związanych z realizacją programu „Horyzont Europa”, są zwracane przez Unię Europejską na tej samej podstawie i według tych samych procedur, jakie są stosowane w przypadku przedstawicieli państw członkowskich Unii Europejskiej.

11. Strony dołożą wszelkich starań w ramach istniejących przepisów, aby ułatwić swobodny przepływ i pobyt pracowników naukowych uczestniczących w działaniach objętych niniejszą umową oraz transgraniczny przepływ towarów i usług przeznaczonych do wykorzystania w tych działaniach.

⁽⁸⁾ Rozporządzenie Rady (WE) nr 723/2009 z dnia 25 czerwca 2009 r. w sprawie wspólnotowych ram prawnych konsorcjum na rzecz europejskiej infrastruktury badawczej (ERIC) (Dz.U. L 206 z 8.8.2009, s. 1).

12. Czarnogóra wprowadza wszelkie niezbędne środki, w stosownych przypadkach, w celu zapewnienia, aby towary i usługi nabyte w Czarnogórze lub przywiezione do Czarnogóry, które są częściowo lub w całości finansowane na podstawie umów o udzielenie dotacji lub umów zawieranych w celu realizacji działań zgodnie z niniejszą umową, zostały zwolnione z należności celnych, należności celnych przywózowych oraz innych opłat fiskalnych, w tym VAT, stosowanych w Czarnogórze.

Artykuł 3

Wkład finansowy

1. Udział Czarnogóry lub czarnogórskich podmiotów prawnych w programie „Horyzont Europa” jest uzależniony od wniesienia przez Czarnogórę wkładu finansowego do programu oraz wkładu w ponoszenie powiązanych kosztów zarządzania, wykonania i operacyjnych w ramach budżetu ogólnego Unii Europejskiej (zwanego dalej „budżetem Unii”).

2. Wkład finansowy ma formę sumy:

a) wkładu operacyjnego; oraz

b) opłaty z tytułu uczestnictwa.

3. Wkład finansowy ma formę rocznej płatności dokonywanej w dwóch transzach i jest wymagalny najpóźniej w maju i w lipcu.

4. Wkład operacyjny pokrywa koszty operacyjne i wydatki na wsparcie programu oraz ma charakter dodatkowy zarówno w zakresie środków na zobowiązania, jak i środków na płatności, względem kwot zapisanych w budżecie Unii ostatecznie przyjętym dla programu „Horyzont Europa”, w tym wszelkich środków odpowiadających ponownie udostępnionym umorzeniom, o których mowa w art. 15 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) 2018/1046 ⁽⁹⁾ w jego najbardziej aktualnej wersji (zwanego dalej „rozporządzeniem finansowym”), i powiększonym o zewnętrzne dochody przeznaczone na określony cel, które nie wynikają z wkładów finansowych do programu „Horyzont Europa” pochodzących od innych darczyńców ⁽¹⁰⁾.

W odniesieniu do zewnętrznych dochodów przeznaczonych na określony cel przydzielonych na program „Horyzont Europa” na podstawie art. 3 ust. 1 rozporządzenia Rady (UE) 2020/2094 ustanawiającego Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy w celu wsparcia odbudowy w następstwie kryzysu związanego z COVID-19 ⁽¹¹⁾ zwiększenie to odpowiada rocznym środkom wskazanym w dokumentach towarzyszących projektowi budżetu w odniesieniu do programu „Horyzont Europa”.

5. Początkowy wkład operacyjny opiera się na kluczu do ustalenia wkładu określonym jako stosunek produktu krajowego brutto (PKB) Czarnogóry w cenach rynkowych do PKB Unii Europejskiej w cenach rynkowych, który ma być stosowany, jest określany przez właściwe służby Komisji w oparciu o najnowsze dane statystyczne dostępne do obliczeń budżetowych w roku poprzedzającym rok, w którym roczna płatność jest należna. W drodze odstępstwa, w odniesieniu do 2021 r. początkowy wkład operacyjny opiera się na PKB z 2019 r. w cenach rynkowych. Dostosowania do tego klucza do ustalenia wkładu są zawarte w załączniku I.

6. Początkowy wkład operacyjny oblicza się, stosując dostosowany klucz do ustalenia wkładu do początkowych środków na zobowiązania zapisanych w budżecie Unii Europejskiej ostatecznie przyjętym na dany rok w celu finansowania programu „Horyzont Europa”, podwyższonych zgodnie z ust. 4 niniejszego artykułu.

7. Opłata z tytułu uczestnictwa wynosi 4 % rocznego początkowego wkładu operacyjnego obliczonego zgodnie z ust. 5 i 6 niniejszego artykułu i jest wprowadzana stopniowo zgodnie z załącznikiem I. Opłata z tytułu uczestnictwa nie podlega dostosowaniom ani korektom z mocą wsteczną.

8. Początkowy wkład operacyjny na rok N można skorygować w górę lub w dół z mocą wsteczną w jednym roku lub kilku kolejnych latach na podstawie zobowiązań budżetowych podjętych w ramach środków na zobowiązania w roku N, podwyższonych zgodnie z ust. 4 niniejszego artykułu, ich realizacji poprzez zobowiązania prawne oraz ich umorzeń. Szczegółowe postanowienia dotyczące wprowadzenia w życie niniejszego artykułu są zawarte w załączniku I.

⁽⁹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) 2018/1046 z dnia 18 lipca 2018 r. w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii, zmieniające rozporządzenia (UE) nr 1296/2013, (UE) nr 1301/2013, (UE) nr 1303/2013, (UE) nr 1304/2013, (UE) nr 1309/2013, (UE) nr 1316/2013, (UE) nr 223/2014 i (UE) nr 283/2014 oraz decyzję nr 541/2014/UE, a także uchylające rozporządzenie (UE, Euratom) nr 966/2012 (Dz.U. L 193 z 30.7.2018, s. 1.).

⁽¹⁰⁾ Obejmuje to w szczególności środki z Instrumentu Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy ustanowionego rozporządzeniem Rady (UE) 2020/2094 z dnia 14 grudnia 2020 r. ustanawiającym Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy w celu wsparcia odbudowy w następstwie kryzysu związanego z COVID-19 (Dz.U. L 433 I z 22.12.2020, s. 23.).

⁽¹¹⁾ Dz.U. L 433 I z 22.12.2020, s. 23.

9. Unia Europejska przekazuje Czarnogórze informacje dotyczące jej udziału finansowego, ujęte w informacjach budżetowych, rachunkowych, informacjach na temat działań i oceny przedstawianych organom budżetowym i udzielającym absolutorium unijnym organom budżetowym i udzielającym absolutorium w odniesieniu do programu „Horyzont Europa”.

Informacje te przekazuje się z należyтым uwzględnieniem przepisów Unii Europejskiej i Czarnogóry dotyczących poufności i ochrony danych oraz pozostają one bez uszczerbku dla informacji, które Czarnogóra ma prawo otrzymać na podstawie załącznika III.

10. Wszystkie wkłady Czarnogóry lub płatności ze strony Unii Europejskiej oraz obliczenia kwot należnych lub kwot otrzymywanych dokonywane są w euro.

Artykuł 4

Mechanizm automatycznej korekty

1. Zastosowanie ma mechanizm automatycznej korekty początkowego wkładu operacyjnego Czarnogóry na rok N, dostosowanego zgodnie z art. 3 ust. 8, którą oblicza się w roku N+2. Mechanizm ten opiera się na działaniach Czarnogóry i czarnogórskich podmiotów prawnych w tych częściach programu „Horyzont Europa”, które są realizowane poprzez dotacje przyznawane w ramach procedur konkurencyjnych finansowane ze środków na zobowiązania z roku N, podwyższonych zgodnie z art. 3 ust. 4.

Kwotę automatycznej korekty oblicza się na podstawie różnicy między:

- a) początkowymi kwotami zobowiązań prawnych z tytułu dotacji przyznawanych w ramach procedur konkurencyjnych, które to zobowiązania Czarnogóra lub czarnogórskie podmioty prawne faktycznie zaciągnęły, finansowanych ze środków na zobowiązania z roku N, podwyższonych zgodnie z art. 3 ust. 4; a
- b) odpowiednim wkładem operacyjnym z roku N wniesionym przez Czarnogórę, dostosowanym zgodnie z art. 3 ust. 8, z wyłączeniem kosztów nieinterwencyjnych finansowanych ze środków na zobowiązania z roku N, podwyższonym zgodnie z art. 3 ust. 4.

2. W przypadku gdy kwota, o której mowa w ust. 1, niezależnie od tego, czy jest ona dodatnia czy ujemna, przekracza 8 % odpowiedniego początkowego wkładu operacyjnego dostosowanego zgodnie z art. 3 ust. 8, początkowy wkład operacyjny Czarnogóry na rok N zostaje skorygowany. Kwota należna od Czarnogóry lub kwota, którą Czarnogóra ma otrzymać jako wkład dodatkowy lub obniżkę wkładu Czarnogóry w ramach mechanizmu automatycznej korekty, jest kwotą przekraczającą ten próg 8 %. Kwota poniżej tego progu 8 % nie będzie brana pod uwagę przy obliczaniu wkładu dodatkowego, który jest należny lub stanowi rekompensatę.

3. Szczegółowe zasady dotyczące mechanizmu automatycznej korekty są zawarte w załączniku I.

Artykuł 5

Wzajemność

1. Podmioty prawne mające siedzibę w Unii Europejskiej mogą uczestniczyć w czarnogórskich programach, projektach, czynnościach, działaniach lub ich częściach równoważnych programowi „Horyzont Europa” zgodnie z przepisami ustawowymi i wykonawczymi Czarnogóry.

2. Niewyczerpujący wykaz równoważnych czarnogórskich programów, projektów, czynności, działań lub ich części znajduje się w załączniku II.

3. Finansowanie przez Czarnogórę podmiotów prawnych mających siedzibę w Unii podlega czarnogórskim przepisom ustawowym i wykonawczym regulującym prowadzenie programów, projektów, czynności, działań lub ich części w zakresie badań naukowych i innowacji. W przypadku gdy nie zapewniono finansowania, podmioty prawne mające siedzibę w Unii mogą uczestniczyć w programie we własnym zakresie.

Artykuł 6

Otwarta nauka

Strony wzajemnie promują i popierają praktyki w zakresie otwartej nauki w swoich programach, projektach, czynnościach, działaniach lub ich częściach zgodnie z zasadami programu „Horyzont Europa” i przepisami ustawowymi i wykonawczymi Czarnogóry.

Artykuł 7

Monitorowanie, ocena i sprawozdania

1. Bez uszczerbku dla obowiązków Komisji, Europejskiego Urzędu ds. Zwalczenia Nadużyć Finansowych (OLAF) i Europejskiego Trybunału Obrachunkowego w odniesieniu do monitorowania i oceny programu „Horyzont Europa” uczestnictwo Czarnogóry w programie jest stale monitorowane na zasadzie partnerstwa między Komisją i Czarnogorą.
2. Zasady dotyczące należytego zarządzania finansami, w tym kontroli finansowej, odzyskiwania środków pieniężnych oraz innych środków zwalczania nadużyć finansowych w odniesieniu do finansowania przez Unię Europejską na podstawie niniejszej umowy są określone w załączniku III.

Artykuł 8

Wspólny komitet UE-Czarnogóra ds. badań naukowych i innowacji

1. Niniejszym ustanawia się wspólny komitet UE-Czarnogóra ds. badań naukowych i innowacji (zwany dalej „wspólnym komitetem UE-Czarnogóra”). Zadania wspólnego komitetu UE-Czarnogóra obejmują:
 - a) ocenę, ewaluację i przegląd realizacji niniejszej umowy, w szczególności:
 - (i) udział podmiotów prawnych z Czarnogóry w programie „Horyzont Europa” i podjęte przez nie działania;
 - (ii) poziom (wzajemnej) otwartości na uczestnictwo podmiotów prawnych mających siedzibę na terytorium każdej ze Stron w programach, projektach, czynnościach, działaniach i ich częściach prowadzonych przez drugą Stronę;
 - (iii) wdrażanie mechanizmu wkładu finansowego i mechanizmu automatycznej korekty zgodnie z art. 3 i 4;
 - (iv) wymianę informacji i badanie wszelkich możliwych kwestii dotyczących wykorzystywania wyników, w tym praw własności intelektualnej;
 - b) omawianie na wniosek jednej ze Stron ograniczeń stosowanych lub planowanych przez Stronę w zakresie dostępu do ich odpowiednich programów w zakresie badań naukowych i innowacji, w tym w szczególności w przypadku działań związanych z ich aktywnościami strategicznymi, interesami, autonomią lub bezpieczeństwem;
 - c) rozpatrywanie sposobów usprawnienia i rozwijania współpracy;
 - d) wspólne omawianie przyszłych kierunków i priorytetów polityk w zakresie badań naukowych i innowacji oraz planowanie badań naukowych będących przedmiotem wspólnego zainteresowania; oraz
 - e) wymiana informacji, między innymi, na temat nowych przepisów, decyzji lub krajowych programów w zakresie badań naukowych i innowacji, które są istotne dla realizacji niniejszej umowy.
2. Wspólny komitet UE-Czarnogóra, w którego skład wchodzi przedstawiciele Unii Europejskiej i Czarnogóry, przyjmuje swój regulamin wewnętrzny.
3. Wspólny komitet UE-Czarnogóra może podjąć decyzję o powołaniu na poziomie ekspertów na zasadzie ad hoc grupy roboczej/organy doradczej, która(-y) może pomóc w wykonaniu niniejszej umowy.
4. Wspólny Komitet UE-Czarnogóra zbiera się co najmniej raz w roku oraz gdy wymagają tego szczególne okoliczności, na wniosek którejkolwiek ze Stron. Posiedzenia są organizowane przez gospodarza, którym na przemian jest Unia Europejska i czarnogórski organ odpowiedzialny za naukę i badania.
5. Wspólny Komitet UE-Czarnogóra działa w sposób ciągły poprzez wymianę istotnych informacji za pomocą wszelkich środków komunikacji, w szczególności w odniesieniu do uczestnictwa/działań czarnogórskich podmiotów prawnych. Wspólny Komitet UE-Czarnogóra może w szczególności wykonywać swoje zadania na piśmie, gdy zajdzie taka potrzeba.

Artykuł 9

Przepisy końcowe

1. Niniejsza umowa wchodzi w życie w dniu, w którym Strony powiadomiły się wzajemnie o zakończeniu ich procedur wewnętrznych niezbędnych do tego celu.
2. Niniejszą umowę stosuje się od dnia 1 stycznia 2021 r. Umowa pozostaje w mocy tak długo, jak będzie to konieczne w celu zakończenia wszystkich projektów, czynności, działań lub ich części finansowanych z programu „Horyzont Europa”, wszystkich czynności niezbędnych do ochrony interesów finansowych Unii Europejskiej oraz wypełnienia wszystkich zobowiązań finansowych wynikających z realizacji niniejszej umowy między Stronami.
3. Unia Europejska i Czarnogóra mogą tymczasowo stosować niniejszą umowę zgodnie z ich odpowiednimi procedurami wewnętrznymi i prawodawstwem. Tymczasowe stosowanie rozpoczyna się w dniu, w którym Strony powiadomiły się wzajemnie o zakończeniu ich procedur wewnętrznych niezbędnych do tego celu.
4. Jeżeli Czarnogóra powiadomi Komisję działającą w imieniu Unii Europejskiej, że nie dopełni swoich wewnętrznych procedur niezbędnych do wejścia w życie niniejszej umowy, niniejsza umowa przestaje być tymczasowo stosowana z dniem otrzymania tego powiadomienia przez Komisję, co stanowi datę zaprzestania stosowania umowy do celów niniejszej umowy.
5. Unia Europejska może zawiesić stosowanie niniejszej umowy w przypadku częściowego lub całkowitego braku płatności wkładu finansowego należnego od Czarnogóry na podstawie niniejszej umowy.

W przypadku braku płatności, który może w znacznym stopniu zagrozić realizacji programu i zarządzaniu programem „Horyzont Europa”, Komisja wysła formalny monit. W przypadku braku płatności w terminie 20 dni roboczych od daty formalnego monitu Komisja powiadamia Czarnogórę formalnym pismem o zawieszeniu stosowania niniejszej umowy, które staje się skuteczne 15 dni po otrzymaniu takiego powiadomienia przez Czarnogórę.

W przypadku zawieszenia stosowania niniejszej umowy podmioty prawne mające siedzibę w Czarnogórze nie kwalifikują się do uczestnictwa w procedurach wyboru, które nie zostały zakończone w momencie wejścia w życie zawieszenia. Procedura wyboru zostaje uznana za zakończoną, gdy zostaną zaciągnięte zobowiązania prawne wynikające z takiej procedury.

Zawieszenie nie ma wpływu na zobowiązania prawne podjęte wobec podmiotów prawnych mających siedzibę w Czarnogórze przed wejściem w życie zawieszenia. Niniejsza umowa ma nadal zastosowanie do takich zobowiązań prawnych.

Unia Europejska niezwłocznie powiadamia Czarnogórę o otrzymaniu całej kwoty należnego wkładu finansowego. Zawieszenie zostaje zniesione ze skutkiem natychmiastowym po otrzymaniu takiego powiadomienia.

Od dnia zniesienia zawieszenia podmioty prawne z Czarnogóry ponownie kwalifikują się do udziału w procedurach wyboru rozpoczętych po tej dacie oraz w procedurach wyboru rozpoczętych przed tą datą, w przypadku których nie wygasły terminy składania wniosków.

6. Każda ze Stron może rozwiązać niniejszą umowę w dowolnym czasie za pomocą pisemnego powiadomienia o zamiarze jej rozwiązania. Rozwiązanie umowy staje się skuteczne po upływie trzech miesięcy kalendarzowych od dnia, w którym pisemne powiadomienie dotrze do adresata. Dzień, w którym rozwiązanie umowy staje się skuteczne, stanowi datę rozwiązania umowy do celów niniejszej umowy.

7. W przypadku gdy niniejsza umowa przestaje być tymczasowo stosowana zgodnie z ust. 4 niniejszego artykułu lub zostaje rozwiązana zgodnie z ust. 6 niniejszego artykułu, Strony uzgadniają, że:

a) projekty, czynności, działania lub ich części, w odniesieniu do których podjęto zobowiązania prawne podczas tymczasowego stosowania lub po wejściu w życie niniejszej umowy oraz zanim niniejsza umowa przestanie być tymczasowo stosowana lub zostanie rozwiązana, będą kontynuowane do czasu ich zakończenia na warunkach określonych w niniejszej umowie;

- b) roczny wkład finansowy na rok N, w którym niniejsza umowa przestanie być tymczasowo stosowana lub zostanie rozwiązana, zostaje wniesiony w całości zgodnie z art. 3. Wkład operacyjny na rok N dostosowuje się zgodnie z art. 3 ust. 8 i koryguje zgodnie z art. 4 niniejszej umowy. Opłata z tytułu uczestnictwa wniesiona za rok N nie podlega dostosowaniu ani korekcie; oraz
- c) po roku, w którym niniejsza umowa przestanie być tymczasowo stosowana lub zostanie rozwiązana, początkowe wkłady operacyjne wpłacone na lata, w których obowiązywała niniejsza umowa, dostosowuje się zgodnie z art. 3 ust. 8 i automatycznie koryguje zgodnie z art. 4 niniejszej umowy.

Strony ustalają za obopólną zgodą wszelkie inne konsekwencje zaprzestania tymczasowego stosowania lub rozwiązania niniejszej umowy.

Wszelkich zmian niniejszej umowy dokonuje się wyłącznie na piśmie, za obopólną zgodą Stron. Wejście w życie zmian nastąpi zgodnie z taką samą procedurą, jaka ma zastosowanie do wejścia w życie niniejszej umowy.

8. Załączniki do niniejszej umowy stanowią jej integralną część.

Niniejsza umowa zostaje sporządzona w dwóch egzemplarzach w języku angielskim i czarnogórskim, przy czym każdy z tych tekstów jest na równi autentyczny. W przypadku rozbieżności w wykładni pierwszeństwo ma wersja angielska.

Sporządzono w Brukseli, dnia 6 grudnia, oraz w Podgoricy, dnia 3 grudnia 2021 r.

W imieniu Komisji w imieniu Unii Europejskiej

Mariya GABRIEL

*Komisarz do spraw innowacji, badań naukowych,
kultury, edukacji i młodzieży*

W imieniu Rządu Czarnogóry

Vesna BRATIĆ

Minister edukacji, nauki, kultury i sportu

ZAŁĄCZNIK I

Zasady dotyczące wkładu finansowego Czarnogóry do programu „Horyzont Europa” (2021–2027)**I. Obliczenie wkładu finansowego Czarnogóry**

1. Wkład finansowy Czarnogóry do programu „Horyzont Europa” jest ustalany co roku, proporcjonalnie do – oraz na zasadzie uzupełnienia – kwoty dostępnej w każdym roku w budżecie Unii z tytułu środków na zobowiązania niezbędnych do zarządzania programem „Horyzont Europa”, jego realizacji i funkcjonowania, podwyższonej zgodnie z art. 3 ust. 4.

2. Opłatę z tytułu uczestnictwa, o której mowa w art. 3 ust. 7 niniejszej umowy, wprowadza się stopniowo w następujący sposób:

— 2021 r.: 0,5 %;

— 2022 r.: 1 %;

— 2023 r.: 1,5 %;

— 2024 r.: 2 %;

— 2025 r.: 2,5 %;

— 2026 r.: 3 %;

— 2027 r.: 4 %.

3. Zgodnie z art. 3 ust. 5 niniejszej umowy początkowy wkład operacyjny wnoszony przez Czarnogórę z tytułu uczestnictwa w programie „Horyzont Europa” zostanie obliczony dla odpowiednich lat budżetowych poprzez zastosowanie dostosowania do klucza do ustalenia wkładu.

Dostosowanie klucza do ustalenia wkładu przedstawia się następująco:

$$\text{Contribution Key Adjusted} = \text{Contribution Key} \times \text{Coefficient}$$

Współczynnik stosowany do powyższego obliczenia w celu dostosowania klucza do ustalenia wkładu wynosi 0,18.

4. Zgodnie z art. 3 ust. 8 niniejszej umowy pierwszego dostosowania dotyczącego wykonania budżetu na rok N dokonuje się w roku N+1, gdy początkowy wkład operacyjny na rok N dostosowuje się w górę lub w dół o różnicę między:

a) skorygowanym wkładem obliczonym przez zastosowanie klucza do ustalenia wkładu dostosowanego za rok N do sumy:

i. zobowiązań budżetowych podjętych w stosunku do środków na zobowiązania zatwierdzonych na rok N na podstawie przyjętego budżetu Unii Europejskiej oraz w stosunku do środków na zobowiązania odpowiadających ponownie udostępnionym umorzeniom oraz

ii. wszelkich środków na zobowiązania opartych na zewnętrznych dochodach przeznaczonych na określony cel, które nie wynikają z wkładów finansowych do programu „Horyzont Europa” pochodzących od innych darczyńców i które były dostępne na koniec roku N⁽¹⁾. W odniesieniu do zewnętrznych dochodów przeznaczonych na określony cel przydzielonych na „Horyzont Europa” na podstawie art. 3 ust. 1 rozporządzenia Rady (UE) 2020/2094 ustanawiającego Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy w celu wsparcia odbudowy w następstwie kryzysu związanego z COVID-19⁽²⁾ do celów obliczenia dostosowanego wkładu stosuje się roczne kwoty orientacyjne określone w programowaniu WRF.

⁽¹⁾ Obejmuje to w szczególności środki z Instrumentu Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy ustanowionego rozporządzeniem Rady (UE) 2020/2094 z dnia 14 grudnia 2020 r. ustanawiającym Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy w celu wsparcia odbudowy w następstwie kryzysu związanego z COVID-19 (Dz.U. L 433 I z 22.12.2020, s. 23.).

⁽²⁾ Dz.U. L 433 I z 22.12.2020, s. 23.

b) a początkowym wkładem operacyjnym na rok N.

Począwszy od roku N+2 i każdego następnego roku, do czasu wniesienia lub umorzenia wszystkich zobowiązań budżetowych finansowanych w ramach środków na zobowiązania pochodzących z roku N, podwyższonych zgodnie z art. 3 ust. 4 niniejszej umowy, oraz najpóźniej w ciągu trzech lat od zakończenia programu „Horyzont Europa”, Unia oblicza dostosowanie wkładu operacyjnego za rok N, zmniejszając wkład operacyjny Czarnogóry o kwotę uzyskaną poprzez zastosowanie klucza do ustalenia wkładu dostosowanego o rok N do umorzeń dokonywanych co roku w odniesieniu do zobowiązań z roku N finansowanych w ramach budżetu Unii lub z ponownie udostępnionych umorzeń.

W przypadku anulowania kwot pochodzących z zewnętrznych dochodów przeznaczonych na określony cel w roku N (w tym środków na zobowiązania oraz, w odniesieniu do kwot na podstawie rozporządzenia Rady (UE) 2020/2094, rocznych kwot orientacyjnych określonych w programowaniu WRF), które nie wynikają z wkładów finansowych do programu „Horyzont Europa” wniesionych przez innych darczyńców, wkład operacyjny Czarnogóry pomniejsza się o kwotę uzyskaną przez zastosowanie do anulowanej kwoty klucza do ustalenia wkładu dostosowanego za rok N.

II. Automatyczna korekta wkładu operacyjnego Czarnogóry

1. Do obliczania automatycznej korekty, o której mowa w art. 4 niniejszej umowy, stosuje się następujące zasady:

- a) „dotacje przyznawane w ramach procedur konkurencyjnych” oznaczają dotacje przyznawane w drodze zaproszeń do składania wniosków, w przypadku których beneficjentów końcowych można zidentyfikować w momencie obliczania automatycznej korekty. Wyklucza się wsparcie finansowe dla osób trzecich określone w art. 204 rozporządzenia finansowego;
- b) w przypadku podpisania zobowiązania prawnego z konsorcjum kwoty wykorzystane do ustalenia początkowych kwot zobowiązania prawnego są łącznymi kwotami przyznanymi beneficjentom będącym podmiotami czarnogórskimi zgodnie z orientacyjnym podziałem budżetu określonym w umowie o udzielenie dotacji;
- c) wszystkie kwoty zobowiązań prawnych odpowiadające dotacjom przyznanym w ramach procedur konkurencyjnych ustala się przy użyciu elektronicznego systemu Komisji Europejskiej eCorda i pobiera w drugą środę lutego roku N+2;
- d) „koszty nieinterwencyjne” oznaczają koszty programu inne niż dotacje przyznawane w ramach procedur konkurencyjnych, w tym wydatki na wsparcie, administrację dotyczącą poszczególnych programów, inne działania ⁽³⁾;
- e) kwoty przyznane organizacjom międzynarodowym jako podmiotom prawnym będącym beneficjentem końcowym ⁽⁴⁾ uznaje się za koszty nieinterwencyjne.

2. Mechanizm ten stosuje się w następujący sposób:

- a) automatyczne korekty za rok N w odniesieniu do wykonania środków na zobowiązania na rok N, podwyższone zgodnie z art. 3 ust. 4 niniejszej umowy, stosuje się na podstawie danych dotyczących roku N i roku N+1 z e-Corda, o których mowa w pkt II ppkt 1 lit. c) niniejszego załącznika, w roku N+2, po zastosowaniu do wkładu Czarnogóry do programu „Horyzont Europa” wszelkich dostosowań zgodnie z art. 3 ust. 8 niniejszej umowy. Uwzględnioną kwotą będzie kwota dotacji przyznanym w ramach procedur konkurencyjnych, w odniesieniu do których przy obliczaniu korekty dostępne są dane.
- b) Począwszy od roku N+2 i do 2029 r. kwotę automatycznej korekty oblicza się dla roku N, przyjmując różnicę między:
 - i. łączną kwotą dotacji przyznanym w ramach procedur konkurencyjnych Czarnogórze lub czarnogórskim podmiotom jako zobowiązania zaciągnięte ze środków budżetowych na rok N a

⁽³⁾ Inne działania obejmują w szczególności zamówienia, nagrody, instrumenty finansowe, działania bezpośrednie Wspólnego Centrum Badawczego, składki (OECD, Eureka, IPEEC, MAE, ...), ekspertów (oceniających, monitorowanie projektów) itp.

⁽⁴⁾ Kwoty przyznane organizacjom międzynarodowym jako podmiotom prawnym będącym beneficjentem końcowym uznaje się za koszty nieinterwencyjne. Nie ma to zastosowania w przypadku, gdy organizacja międzynarodowa jest koordynatorem projektu (zajmuje się dystrybucją środków dla innych koordynatorów).

ii. kwotą dostosowanego wkładu operacyjnego Czarnogóry na rok N pomnożoną przez stosunek:

- A. kwoty dotacji przyznawanych w ramach procedur konkurencyjnych na środki na zobowiązania w roku N, podwyższonej zgodnie z art. 3 ust. 4 niniejszej umowy oraz
- B. sumy wszystkich zatwierdzonych budżetowych środków na zobowiązania w roku N, w tym kosztów nieinterwencyjnych.

III. Płatność wkładu finansowego Czarnogóry, płatność dostosowań dokonanych w odniesieniu do wkładu operacyjnego Czarnogóry oraz płatność automatycznej korekty mającej zastosowanie do wkładu operacyjnego Czarnogóry

1. Komisja przekazuje Czarnogórze możliwie jak najszybciej, a najpóźniej w momencie wystawienia pierwszego wezwania do wpłaty środków w roku budżetowym, następujące informacje:

- a. kwoty środków na zobowiązania w budżecie Unii ostatecznie przyjęte w odniesieniu do danego roku dla linii budżetowych obejmujących uczestnictwo Czarnogóry w programie „Horyzont Europa”, podwyższone, w stosownych przypadkach, zgodnie z art. 3 ust. 4 niniejszej umowy;
- b. kwotę opłaty z tytułu uczestnictwa, o której mowa w art. 3 ust. 7 niniejszej umowy;
- c. od roku N+1 realizacji programu „Horyzont Europa” wykorzystanie środków na zobowiązania odpowiadających rokowi budżetowemu N, podwyższonych zgodnie z art. 3 ust. 4 niniejszej umowy, oraz poziom umorzenia;
- d. w odniesieniu do części programu „Horyzont Europa”, w przypadku której informacje takie są niezbędne do obliczenia automatycznej korekty, poziom zobowiązań zaciągniętych na rzecz czarnogórskich podmiotów prawnych w podziale na odpowiedni rok środków budżetowych oraz powiązany całkowity poziom zobowiązań.

Komisja przedstawia szacunkowe informacje dotyczące następnego roku określone w lit. a) i b) na podstawie projektu budżetu najszybciej jak to możliwe, a najpóźniej do dnia 1 września roku budżetowego.

2. Najpóźniej w kwietniu i czerwcu każdego roku Komisja wystawia Czarnogórze wezwanie do wpłaty środków odpowiadających wkładowi Czarnogóry wynikającemu z niniejszej umowy.

W każdym wezwaniu do wpłaty środków przewidziano, że Czarnogóra dokona płatności sześciu dwunastych wkładu nie później niż 30 dni po wystawieniu wezwania do wpłaty środków.

W odniesieniu do pierwszego roku wykonania niniejszej umowy Komisja wystawi jedno wezwanie do wpłaty środków w terminie 60 dni od dnia, w którym niniejsza umowa zacznie powodować skutki prawne.

3. Co roku, począwszy od 2023 r., wezwania do wpłaty środków odzwierciedlają również kwotę automatycznej korekty mającej zastosowanie do wkładu operacyjnego wniesionego za rok N-2.

Wezwanie do wpłaty środków wystawione najpóźniej w kwietniu może również obejmować dostosowania wkładu finansowego wniesionego przez Czarnogórze na rzecz realizacji poprzedniego programu ramowego lub poprzednich programów ramowych w zakresie badań naukowych i innowacji, w których Czarnogóra uczestniczyła, ich funkcjonowania oraz zarządzania nimi.

Za każdy rok budżetowy 2028, 2029 i 2030 kwota wynikająca z automatycznej korekty zastosowanej do wkładów operacyjnych wniesionych przez Czarnogórze w latach 2026 i 2027 lub z dostosowań dokonanych zgodnie z art. 3 ust. 8 niniejszej umowy będzie należna Czarnogórze lub od Czarnogóry.

4. Czarnogóra wnosi swój wkład finansowy na podstawie niniejszej umowy zgodnie z częścią III niniejszego załącznika. W przypadku niedokonania przez Czarnogórę płatności w terminie wymagalności Komisja wysyła formalny monit.

Każde opóźnienie we wpłacie wkładu finansowego stanowi podstawę do zapłaty przez Czarnogórę odsetek za zwłokę od pozostającej kwoty należnej, naliczanych od terminu wymagalności.

W odniesieniu do należności niezapłaconych w terminie stosuje się stopę odsetek równą stopie stosowanej przez Europejski Bank Centralny do jego podstawowych operacji refinansujących, publikowanej w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*, seria C, obowiązującej pierwszego dnia kalendarzowego miesiąca, w którym przypada termin płatności, powiększonej o 1,5 punktu procentowego.

ZAŁĄCZNIK II

Niewyczerpujący wykaz równoważnych czarnogórskich programów, projektów, czynności, działań lub ich części

Poniższy niewyczerpujący wykaz uznaje się za czarnogórskie programy, projekty, czynności i działania równoważne z programem „Horyzont Europa”:

- Program centrów doskonałości;
 - Dotacje na finansowanie projektów naukowo-badawczych;
 - Program współpracy na rzecz innowacji na lata 2019–2024;
 - Program wstępnego przyspieszenia dla przedsiębiorstw typu start-up.
-

ZAŁĄCZNIK III

Należyte zarządzanie finansami

Ochrona interesów finansowych i odzyskiwanie środków

Artykuł 1

Przeglądy i audyty

1. Unia Europejska ma prawo przeprowadzać, zgodnie z mającymi zastosowanie aktami co najmniej jednej instytucji lub co najmniej jednego organu Unii oraz zgodnie z postanowieniami stosownych porozumień lub umów, przeglądy i audyty techniczne, naukowe, finansowe lub inne rodzaje przeglądów i audytów w pomieszczeniach dowolnej osoby fizycznej mającej miejsce zamieszkania w Czarnogórze lub każdego podmiotu prawnego mającego siedzibę w Czarnogórze, otrzymujących finansowanie Unii Europejskiej, jak również w pomieszczeniach dowolnej osoby trzeciej uczestniczącej we wdrażaniu środków finansowych Unii, mającej miejsce zamieszkania lub siedzibę w Czarnogórze. Taki przegląd i takie audyty mogą być przeprowadzane przez pracowników instytucji i organów Unii Europejskiej, w szczególności Komisji Europejskiej i Europejskiego Trybunału Obrachunkowego, lub przez inne osoby upoważnione przez Komisję Europejską.
2. Pracownikom instytucji i organów Unii Europejskiej, w szczególności Komisji Europejskiej i Europejskiego Trybunału Obrachunkowego, oraz pozostałym osobom upoważnionym przez Komisję Europejską przysługuje odpowiedni dostęp do miejsc, prac i dokumentów (w wersji papierowej oraz elektronicznej), jak również do wszystkich informacji potrzebnych w celu przeprowadzenia takich audytów, w tym prawo do uzyskania fizycznej/elektronicznej kopii oraz wyciągów z wszelkich dokumentów lub zawartości wszelkich nośników danych będących w posiadaniu objętej audytem osoby fizycznej lub prawnej lub objętej audytem osoby trzeciej.
3. Czarnogóra nie sprzeciwia się prawu wjazdu do Czarnogóry i dostępowi do pomieszczeń pracowników i innych osób, o których mowa w ust. 2, w związku z wykonywaniem przez te osoby obowiązków, o których mowa w niniejszym artykule, ani nie stwarza żadnych szczególnych przeszkód w korzystaniu z tego prawa lub dostępu.
4. Przeglądy i audyty można przeprowadzać, również po zawieszeniu stosowania niniejszej umowy zgodnie z jej art. 9 ust. 5, zaprzestaniu tymczasowego stosowania umowy lub jej rozwiązaniu, na warunkach określonych w mających zastosowanie aktach co najmniej jednej instytucji lub co najmniej jednego organu Unii Europejskiej oraz zgodnie z postanowieniami stosownych porozumień lub umów dotyczących dowolnego zobowiązania prawnego związanego z wykonaniem budżetu Unii Europejskiej, podjętego przez Unię Europejską przed datą wejścia w życie zawieszenia stosowania niniejszej Umowy zgodnie z jej art. 9 ust. 5, zaprzestaniem tymczasowego stosowania umowy lub jej rozwiązania.

Artykuł 2

Zwalczanie nieprawidłowości, nadużyć finansowych i innych przestępstw naruszających interesy finansowe Unii

1. Komisja Europejska i Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych są upoważnione do prowadzenia dochodzeń administracyjnych, w tym kontroli na miejscu i inspekcji, na terytorium Czarnogóry. Dochodzenia te prowadzi się zgodnie z zasadami i warunkami określonymi w mających zastosowanie aktach prawnych co najmniej jednej instytucji Unii.
2. Właściwe organy Czarnogóry informują w rozsądnym terminie Komisję Europejską lub OLAF o wszelkich stwierdzonych przez te organy przypadkach nieprawidłowości, nadużyć finansowych lub innych nielegalnych działaniach naruszających interesy finansowe Unii lub o wszelkich podejrzeniach dotyczących takich nieprawidłowości, nadużyć lub nielegalnych działań.
3. Kontrole na miejscu i inspekcje można przeprowadzać w pomieszczeniach dowolnej osoby fizycznej mającej miejsce zamieszkania w Czarnogórze lub podmiotu prawnego mającego siedzibę w Czarnogórze, otrzymujących finansowanie unijne, jak również w pomieszczeniach dowolnej osoby trzeciej uczestniczącej we wdrażaniu środków finansowych Unii, mającej miejsce zamieszkania lub siedzibę w Czarnogórze.
4. Komisja Europejska lub OLAF przygotowują i przeprowadzają kontrole oraz inspekcje na miejscu w ścisłej współpracy z właściwym organem czarnogórskim wyznaczonym przez Rząd Czarnogóry. Wyznaczony organ otrzymuje odpowiednio wcześniej informację dotyczącą przedmiotu, celu i podstawy prawnej kontroli oraz inspekcji, co umożliwia mu zapewnienie pomocy. W związku z powyższym urzędnicy właściwych organów czarnogórskich mogą uczestniczyć w kontrolach na miejscu oraz inspekcjach.
5. Na wniosek organów Czarnogóry mogą one również przeprowadzać kontrole na miejscu i inspekcje wspólnie z Komisją Europejską lub OLAF-em.

6. Pracownicy Komisji i personel OLAF-u mają dostęp do wszystkich informacji i dokumentów, w tym danych komputerowych, dotyczących przedmiotowych operacji, które są niezbędne w celu właściwego przeprowadzenia kontroli na miejscu i inspekcji. Mogą w szczególności kopiować stosowne dokumenty.
7. Jeżeli osoba, podmiot lub inna osoba trzecia sprzeciwia się kontroli na miejscu lub inspekcji, organy Czarnogóry – działając zgodnie z krajowymi przepisami i regulacjami – udzielają Komisji Europejskiej lub OLAF-owi pomocy, aby umożliwić im wywiązanie się z obowiązku przeprowadzenia kontroli na miejscu lub inspekcji. Pomoc ta obejmuje wprowadzanie odpowiednich środków zabezpieczających na podstawie prawa krajowego, w szczególności w celu zabezpieczenia dowodów.
8. Komisja Europejska lub OLAF informują organy Czarnogóry o wynikach takich kontroli i inspekcji. W szczególności Komisja Europejska lub OLAF zgłaszają jak najszybciej właściwemu organowi Czarnogóry wszelkie stwierdzone przez te instytucje w trakcie kontroli na miejscu lub inspekcji przypadki nieprawidłowości lub podejrzenia dotyczące takich nieprawidłowości.
9. Zgodnie z przepisami Unii Europejskiej Komisja Europejska może nakładać środki i sankcje administracyjne na osoby prawne lub fizyczne z Czarnogóry uczestniczące w realizacji danego programu lub działania bez uszczerbku dla stosowania prawa karnego Czarnogóry.
10. W celu prawidłowego wykonania postanowień niniejszego artykułu Komisja Europejska lub OLAF i właściwe organy Czarnogóry regularnie wymieniają się informacjami oraz, na wniosek jednej ze Stron niniejszej umowy, konsultują się wzajemnie.
11. W celu ułatwienia skutecznej współpracy i wymiany informacji z OLAF-em Czarnogóra wyznacza punkt kontaktowy.
12. Wymiana informacji między Komisją Europejską lub OLAF-em a właściwymi organami Czarnogóry odbywa się z należytym uwzględnieniem wymogów dotyczących poufności. Dane osobowe zawarte w wymienianych informacjach muszą być chronione zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami.
13. Organy Czarnogóry współpracują z Prokuraturą Europejską, aby umożliwić jej wypełnianie obowiązku prowadzenia dochodzeń, ścigania i stawiania przed sądem sprawców i współsprawców przestępstw przeciwko interesom finansowym Unii Europejskiej zgodnie z mającym zastosowanie prawodawstwem.

Artykuł 3

Odzyskiwanie należności i egzekucja

1. Przyjęte przez Komisję Europejską decyzje o nałożeniu zobowiązania pieniężnego na osoby prawne lub fizyczne inne niż państwa w odniesieniu do wszelkich roszczeń wynikających z programu „Horyzont Europa” stanowią w Czarnogórze tytuł egzekucyjny. Do decyzji dołącza się tytuł egzekucyjny i nie przewiduje się żadnych innych formalności niż weryfikacja autentyczności decyzji przez krajowy organ wyznaczony do tego celu przez Rząd Czarnogóry. Rząd Czarnogóry informuje Komisję i Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej o wyznaczonym organie krajowym. Zgodnie z art. 4 Komisja Europejska jest uprawniona do powiadomienia o takich podlegających egzekucji decyzjach bezpośrednio osoby mające miejsce zamieszkania w Czarnogórze i podmioty prawne mające siedzibę w Czarnogórze. Egzekucja przebiega zgodnie z przepisami prawa i regułami proceduralnymi Czarnogóry.
2. Wyroki i postanowienia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wydane na podstawie klauzuli arbitrażowej zawartej w umowie lub porozumieniu w związku z programami, działaniami, czynnościami lub projektami Unii stanowią w Czarnogórze tytuł egzekucyjny na takich samych zasadach, jak decyzje Komisji Europejskiej, o których mowa w ust. 1.
3. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej jest sądem właściwym w zakresie kontroli zgodności z prawem decyzji Komisji, o której mowa w ust. 1, i wstrzymania jej wykonania. Sądy Czarnogóry są jednak właściwe w sprawach skarg dotyczących nieprawidłowości w przeprowadzaniu egzekucji.

Artykuł 4

Komunikacja i wymiana informacji

Instytucje i organy Unii Europejskiej uczestniczące we wdrażaniu programu „Horyzont Europa” lub sprawujące kontrolę nad tym programem są uprawnione do bezpośredniego komunikowania się, w tym za pośrednictwem elektronicznych systemów wymiany informacji, z dowolną osobą fizyczną mającą miejsce zamieszkania w Czarnogórze lub dowolnym podmiotem prawnym mającym siedzibę w Czarnogórze, otrzymującymi finansowanie unijne, jak również dowolną osobą trzecią uczestniczącą we wdrażaniu środków finansowych Unii, mającą miejsce zamieszkania lub siedzibę w Czarnogórze. Takie osoby, podmioty i strony mogą przedkładać bezpośrednio instytucjom i organom Unii Europejskiej wszelkie odpowiednie informacje i dokumenty, do których przedłożenia zobowiązane są na podstawie przepisów Unii Europejskiej mających zastosowanie do programu Unii lub na podstawie umów lub porozumień zawartych w celu realizacji tego programu.
